

Alexandra Rychtarčíková
dramaturgička, klasická filologička

Michaela Zakuťanská
KRÁSNA HELENA?

Hľadanie ideálnej ženy

V súčasnosti sa čoraz viac dostáva do popredia téma ženskej krásy a toho, ako nás ženy núti spoločnosť, obzvlášť tá virtuálna, byť „krásnymi“, aby sme niečo v živote znamenali. Ale aký je jej dnešný ideál? S akou dušou a telom sa budeme cítiť spokojné a šťastné? Je to sociálny konštrukt alebo pramení z (evolučne) prirodzenej súťaživosti, a to aj napriek silnejúcim hlasom birthstriku? Aj takéto otázky ostávajú rezonovať po zhliadnutí inscenácie *Krásna Helena*? Bábkového divadla na Rázcestí v réžii Zoje Zupkovej, ktorá vznikla v rámci novej dramaturgickej línie Flexxila, venujúcej sa reflexii starých mýtov v súčasnosti.

Zdá sa, že inscenačný (prevažne ženský) tím pristúpil k tomuto fenoménu s jasným cieľom – vysmiať stereotypy, a to nielen v súvislosti s nálepkovaním a spoločenskými očakávaniami, ale aj zosmiešnením oných žien, pre ktoré je dôležitý „content do storiek“ a/alebo chcú vyzerat' sexy za každú cenu. V tomto ohľade im dalo mnoho diváčok za pravdu a publikom sa niesol priam jednohlasný odsudzujúci súhlas – toto my predsa nerobíme a ani robiť nechceme! (naozaj?) Akoby tak vznikol druhý tábor, hoci prvý nebol prítomný. Alebo ak áno, tak mlčal. Je otázne, nakoľko diváčky dokázali reflektovať, akú hodnotu udeľujú kráse ony samy, či sa potenciálne zahanbiť aj samy pred sebou.

Myslím, že v súvislosti s krásou treba rozlišovať medzi niekoľkými pohnútkami – tým, či sa žena o seba stará, lebo ju do toho niekto núti, alebo to robí, lebo sa tak cíti lepšie (tu by však niekto mohol namietat', že všetko „pridané“ k autentickej a geneticky danej fyzickej schránke je znovu výsledkom nízkej sebahodnoty a sebedomia (často pre tlak spoločnosti), alebo, do tretice, tak koná zo zakorenenej fyziologickej potreby páčiť sa, ktorú nájdeme aj v živočíšnej ríši (hoci do veľkej miery aj na strane samcov). Inscenácia

uvažuje primárne len o jednej z týchto rovín, a to o spoločenskom konštrukte ideálu ženskej krásy. Komplexnosť a neriešiteľnosť tejto témy spôsobila jednostranné vyznenie inscenácie – odsúdenie nárokov na krásu, hoci mýtus prežil.

Autorkou textovej predlohy je Michaela Zakuťanská a práve text je v inscenácii nosnou zložkou. Zakuťanská napĺňa ambície línie Flexxila a dekonštruuje klasický mýtus o krásnej Helene. Výsledný tvar je kolážou niekoľkých súčasných komentárov na túto tému s viac či menej konkrétnymi situáciami aj heslovitými výkrikmi. Tvorkyne ju skúmajú cez generačne (ne)rozdielne náhľady na krásu prírody, partnerského vzťahu aj seba. Každá z herečiek má svoju tému, ktorej sa pri prehovoroch drží – Ľubica Pradidová predstavuje najmladšiu zo žien závislú od seba propagácie na sociálnych sieťach, Marianna Mackurová staršiu, závislú od cvičenia a kozmetiky, pretože čelí manželovej nevere, a Anna Sušilová ženu s konzervatívnejším a tradičnejším pohľadom na život. Postavy medzi sebou takmer nekomunikujú, ide skôr o individualizovanú a do veľkej miery statickú prezentáciu a spoved' „vlastného ja“.

Okrem ironických a trefne aktuálnych glos

„Komplexnosť a neriešiteľnosť tejto témy spôsobila jednostranné vyznenie inscenácie.“

KRÁSNA HELENA?

— M. Ďuranová,
L. Pradidová,
A. Sušilová
foto D. Šamaj

sú súčasťou libreta aj odkazy na starogrécky kontext – napríklad na výchovu spartských žien, vyzvanie Afrodity ako bohyně krásy a lásky či narodenie Heleny z labutieho vajca – no v kontexte celku je ich význam maximálne implicitný. Inšpirácia antickým dedičstvom sa objaví ešte v štylizovaných sošných (instagramových) pózach.

Vizuálne aj režijne je inscenácia minimalistická. Herečky odeté v čiernych zamatových teplákových súpravách pracujú akoby iba mimovoľne (či na ozvláštnenie svojich prehovorov) s čiernymi osemuholníkovými objektmi, ktoré

pripomínajú debny z fitnesscentra. Škoda, že s nimi nevytvárajú viacvýznamovejšie obrazy. K tomu ich koniec koncov mohol podnietiť aj náčrt zlatého rezu na podlahe, ktorý však ostal iba vizuálne pútavým podkladom scény.

Protiváhou k impulzívnej virtuálnej dobe je línia (ťažko zrozumiteľnej) poézie Pavla Országha Hviezdoslava. Zastupuje ju herečka Alena Sušilová, ktorej prejav je oproti ostatným herečkám oveľa pomalší a miernejší, akoby stelesňovala pravdu – na čom má v živote skutočne záležať a ako treba žiť. Textovo sú to miestami až etické gnómy, ktoré

recenzia

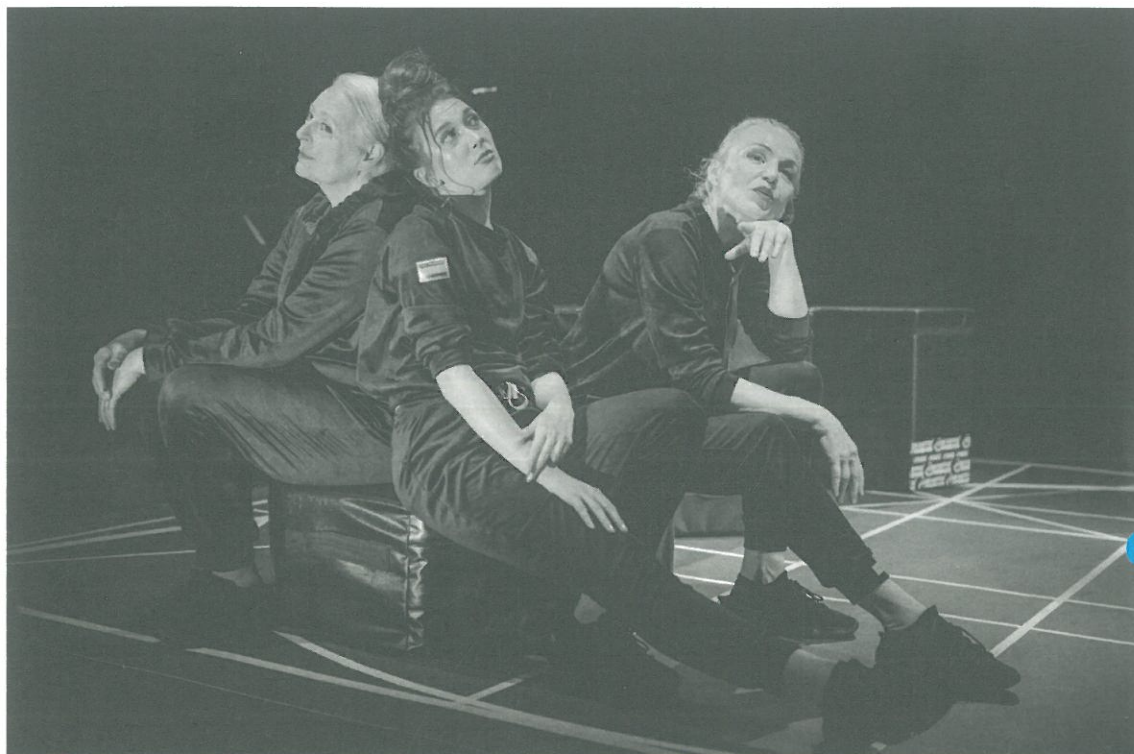
sa ako jediné približujú k druhej interpretácii krásy – vnútornej, morálnej. Antický filozofický koncept dokonalého bytia spájal krásu ducha a tela, pričom takýto človek bol aj dobrý, mravný a bohatý. Na prednosti duševného krásna však tvorivý tím poukazuje viac v podcaste Flexxila než v samotnej inscenácii, čo dokladá aj zvolená interpretácia trójskej Heleny ako záletnej ženy a nepolemizovanie o nej ako o obeti – či už v rukách mužov, alebo samopašných bohýň (ako v prípade druhej verzie mýtu – o Helene Egyptskej).

Predstavy, túžby aj traumy týkajúce sa výzoru ženy, ktoré postavy zdieľajú s divákmi a takmer minimálne medzi sebou (čím sa vrství enfance sebaprezentácia), sleduje aj sprítomnená bohyňa-nevesta (Marianna Ďuranová). Nie je jasné, či má byť bohyňou Afroditou, Helenou, alebo nevestou (ako zhmotneným objektom vrcholnej krásy), či dokonca vyvolávať ironizované dehonestujúce asociácie „bábiky z porcelánu“ alebo „chutnučky

tortičky“. Inscenáciu otvára práve ona – ležiac na zemi ako krehká labuť v rozptýlenom svetle sa po chvíli postaví a presunie k hudobným nástrojom. Interpretácia jej úlohy ako vyššieho princípu, dohliadajúceho na chod sveta – na dianie na javisku – sa teda javí ako najpravdepodobnejšia. Tiež ostáva otázkou jej vzťah k zvyšným postavám – díva sa na ne, no je od nich oddelená nielen priestorovo, ale aj odlíšená kostýmom. Okrem toho tvorí na javisku živú hudbu, ktorou na zvyšné tri herečky reaguje, odpovedá alebo predurčuje rytmus scén.

Na inscenácii treba oceniť, že pod spoločnosťou, ktorá vyvíja tlak na ženský vzhľad, myslí tak mužov, ako aj ženy. Práve tie dokážu byť totiž ešte nenávisťnejšie a ublížiť oveľa viac, najmä ak ide o podvodné sugestívne rady o sebaláske či bodyshaming. Príkladom toho je scéna, keď Marianna Mackurová opisuje večne nespokojnú matku, ktorá svoju dcéru nútila cvičiť a nejesť, čo sa traumatizujúco prejavilo v dospelosti.

” Na inscenácii treba oceniť, že pod spoločnosťou, ktorá vyvíja tlak na ženský vzhľad, myslí tak mužov, ako aj ženy. “

KRÁSNA HELENA?
— A. Sušilová,
L. Pradidová,
M. Mackurová
foto D. Šamaj

KRÁSNA HELENA?

— M. Ďuranová
foto D. Šamaj

Hoci je inscenácia kruto pravdivá, vtipná a kritizuje medializované nároky na dokonalú ženskú tvár či postavu, herečky (v tomto prípade Marianna Mackurová a Ľubica Pradidová) stvárnňujú typy žien, ktoré trpia sekundárne, pretože práve ony sa vehementne snažia dosiahnuť tzv. Helenin ideál. Zosmiešnenie žien ženúcich sa za vágnyim ideálom podčiarkuje najintenzívnejšie scéna súťaže krásy – Miss Kraslica. Nedá sa pri nej ubrániť pocitu, že samotné súťažiacie sú sliepky – ale v číh očiach? A tento význam sa vrství aj ďalej, a to odkazmi na slovenský folklór a „jednoduché ženy“ umývajúce sa v potoku. Smejeme sa. Ale je to skutočne ozdravný autoreflexívny smiech z nás samotných, pri ktorom sa zahanbíme, alebo je to irónia stereotypu na druhú?

Vo výsledku sú pre mňa pri *Krásnej Helene*? zjavné dve línie – koncepčná, ktorú výborne

dopĺňa séria podcastov Flexxila s odborníkmi, a línia samotného divadelného tvaru. Ten však v skúmaní tohto fenoménu ostal viac na povrchu a iba naznačil voľný rad „faktov a mýtov o kráse, láske a sexe pohľadom dnešných žien“, objavujúci sa v podtitule inscenácie. A pritom by sa mohol pokojne rozrásť a obohatiť aj o skutočné negatívne zážitky s ostrakizovaním pre „nedostatočnú krásu“. ☎

M. Zakuťanská: *Krásna Helena?*

réžia Z. Zupková dramaturgia I. Škripková

výprava Z. Zupková hudba A. Jaro ml. pohybová

spolupráca L. Bachratá účinkujú A. Sušilová,

M. Mackurová, M. Ďuranová, Ľ. Pradidová

premiéra 9. jún 2023, Bábkové divadlo na Rázcestí,

Banská Bystrica